

ХВАРЗ РАКЕНУН ХУЦАВÆЙ АРФÆГОНД ÆЙ, ЛÆГЪУЗ – ÆЛГЪИСТ!..

Джалаладдин РУМИ (1207-1273), персайнаг поэт: «Еу фурвуд хецауеуæггæнæги, дæхецæй дæ закъæй ка хестæр æй, зæгъгæ, ку бафарстонцæ, уæд син загъта: «Мæхуæдæг, гъай-гъайдæр... Уомæн æма, ку райгурдтæн, уæд мæбæл закъæ нæма адтæй...» Уæд ин ку зæгъуонцæ: «Кæд дæ закъæй хестæр дæ, уæд цæмæн уотæ 'й, æма дæ закъæ ку исуорс æй, дæ зæрдæ ба еци сауæй цæмæн байзадæй...»

ХАБÆРТТÆ. ЦАУТÆ.

ÆМВÆНДÆЙ АРХАЙД ФАРНÆ ХÆССУЙ

Цæгат Иристони Сæргълæууæг **Сергей Меньялойæн** рæстæгæй-рæстæгæмæ дзиллон хабархæссæг фæрæзнити минæвæртти хæццæ ци сæрмагонд фембæлдтитæ фæууы, уонæй бабæй еу арæзт æрцудæй æрæги, дæсæймаг июли. Уой райдайæни республики разамонæг æ радзубандий уой баханхæ кодта, æма абони уавæрти уæлдай сæйрагдæр æй, цæмæй хецаудзийнадæ æма дзиллæ дæр æмархайæг уонцæ – куд æнгондæр уæн, уотæ нин фулдæр æнтæсдзæнæй нæ цардарæзти хабæрттæ гъæугæ хузи аразунæн. Æнæмæнгæ райаразуйнаг гъуддæгутæ ба нæмæ берæ ес. Æма уонæй берети фæдбæл цудæй гъуддагон дзубанди, мæнæ ци мадзали кой кæнæн, уоми дæр. Æрмæг кæсетæ 2-аг фарсбæл.

ЦИТГИН КÆНÆН НÆ КАДГИН БÆРÆГБОН

Иннæ анз нæ Фидибæстæ, дуйней рæстзæрдæ дзиллитæ бæрæг кæндзæнæнцæ – нæ Цитгин Уæлахези цуппаринсæй анзей кадгин бæрæгбон. Уой фæдбæл мах дæр идайæн нæ газети сæрмагондæй æрмæгутæ мухур кæнун. Еци ахсгиагæй гъæугæ гъуддаг ба рагацау уомæн идайæн, цæмæй нин бантæса нæ Уæлахези агъази-аудзийнадæ, нæ намусгин тугъдонти хъазауатонæй тох берæвæрсугæй æма æнхæстдæрæй бавдесун.

Абониккон номери си цалдæр кæсетæ 3-аг æма 6-7-аг фæрстæбæл.

Цæун райдæдта 1993 анзи мартъий **0+**
ДИГОРÆ

№25 (945) 2024 анзи 13 июль – сосæни мæйæ

Аргъ 1 туман

НÆ НАЦИОН АЙЙЕВАДИ КАДÆ БÆРЗОНДГАНГУТÆ

САНАТИ Ибрагим

ЦÆРИКЪАТИ Билар

САНАТИ Ибрагимми конд хузæ.

Хузæгæнæгæн æ исфæлдистадон куститæй, сæ исфæлдист æй алæмæт, сæ бакаст ба – адæймагæн дæттуй уодæн-цойнæ, зæгъгæ, ку зæгъай, уæд ин, баруагæс уи уæд, уомæй æхцæуæндæр некæци аргъгонд уодзæнæй. Æма æрæги Еугонд «Мæскуй равдисти залтæ»-йи галерея «Тушино»-йи не 'мзæнхон зундгонд скульптор Цæрикъати Биларæн æма хузæгæнæг Санати Ибрагимæн ци равдист (цудæй 13 июнæй ба 7 июли уæнгæ) арæзт æрцудæй, уой ка бабæрæг кодта, уонæн сæ зæгъуынæгти еумæйаг гъуди раст гъе уæхæн адтæй.

Цæрикъай-фурти конд скульптуритæ æма Санай-фурти хузæгæндтитæ, æцæгæйдæр, сæ искондæй дести æфтаунцæ, ка сæмæ кæсуй, уони зæрдити ба æвзурун кæнунцæ рохс зæрди-уагæ, хуæрзуагон сагъæстæ æма гъудитæ. Равдисти туххæй æрмæг кæсетæ 4-аг фарсбæл.

ЦÆРИКЪАТИ Билари конд скульптурæ.

НÆ ЕУГУРАДÆМОН АХСГИАГ ИХÆС ЕУЗÆРДИВОНÆЙ ИСÆНХÆСТ КÆНÆН!..

ГАЗЕТ «ДИГОРÆ» — АЛЛИ БИЙНОНТÆН!

ГАЗЕТ 2024 АНЗИ ДУККАГ ÆМБЕСÆН РАФИНСУНИ АРГЪ ÆЙ 368 СОМИ 10 КЪАПЕККИ (ТУГЪДИ ÆМА ФÆЛЛОЙНИ ВЕТЕРАНТÆН БА – 324 СОМИ 48 КЪАПЕККИ)

ГАЗЕТ «ДИГОРÆ» РАФИНСУН ÆНГЪЕЗУЙ «УÆРÆСЕЙ ПОЧТИ» ЕУГУР ХАЙÆДТИ ДÆР, УÆДТА МУХУР УÆЙÆГÆНÆН КИОСКТИ ДÆР

Аллианзон фæсæвæдон форум «Машук» сæрди арæст æрцæудзæнæй сахар Пятигорски. Аци анз Уæрæсей бийноти Анзбæл нимад ке æй, уомæ гæсгæ си сæйрагдæр архайгутæ исудзæнæнцæ педагогон династии минæвæрттæ, æригон нийиргутæ, кæцитæн ба исараздзæнæнцæ проект «Æууæнкæ»-мæ гæсгæ сæрмагонд бакаститæ, базонгæ сæ кæндзæнæнцæ сувæллæнтти ирæзти психологи хæццæ, æрдзордзæнæнцæ скъолой агъоммæ кари сабийти гъомбæлади фарстатæбæл.

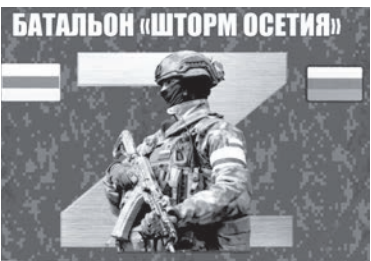
ДÆС УОТИД РÆСУГЪД УНАФФИ БАХÆССУНÆЙ ЕУ ГЪÆУГÆ ГЪУДДАГ БÆЛВУРДÆЙ ИСАРАЗУН ХУÆЗДÆР ÆЙ!..

«РЕСПУБЛИКИ ЦÆРГУТИ ÆМА ХЕЦАУДЗИЙНАДИ ÆХСÆН БАСДЗИЙНАДÆ ГЪÆУАМА ÆНГОНÆЙ-ÆНГОНДÆР УА!..»

Пресс-конференций райдайæни Сергей Меняйло æ радзубандий баханхæ кодта уой, æма абони нæ бæстæ ци уавæри æй, циуавæр ихæстæ лæууы æхсæнади размæ еци уавæри, радзурдта республики социалон-экономикон ирæзти мадзæлтти туххæй.

Пресс-конференций дзубанди нæ абони цардарæзти сагъæссаг æма æнæмæнгæ райаразуынаг фарстатæ фæдбæл ке цудайдæ, уой рагацау хинцгæй, пресс-конференций видеобастдзийнади фæрци архайдонцæ министрæдтæ, ведомствитæ æма райони разамонгутæ.

БАТАЛЬОН «ШТОРМ ОСЕТИЯ»
Республики разамонæгмæ журналисттæ ци фарстатæ равардонцæ, уонæй кæцидæртæ адтæнцæ сæрмагонд æфсæддон операций фæдбæл. Зæгъæн, Сергей Меняйло æхуæдæг æрæги куд фегъосун кодта, уотемæй арæст ка 'рцæудзæнæй Советон Цæдеси дууæ хатти æма Манголи Адæмон Республикæ Бæгъатæр Плити Исси номбæл æфсæддон полк. Сæрмагонд æфсæддон операций архайгутæ æма республики цæргутæ фæрсунцæ, нæ дууæ батальони – «Шторм» æма «Алани»-йи бундорбæл æй исараздзæнæнцæ, ка ин дæтдзæнæй разамунд?

Дзуап: Нæ намусгин æмзæнхон балхонæги номбæл полк аразæн ами, Иристони. Римæхстаг нæй, алли регионбæл дæр ес ихæсæвæрд сæрмагонд æфсæддон операциямæ адæм æрветуни туххæй. Нæ лæхъуæнтæй беретæ контракттæ бафинстонцæ нæхемæ, Иристони нæ, фал æндæр рауæнти. Нуртæккæ тохунцæ алли рауæнти æма сæ фæндуй, цæмæй сæ «Алани»

кæнæ «Шторм»-мæ раветонцæ. Алкæд уæхæн фадует нæ фæууы, уомæ гæсгæ рахастан унаффæ полк исаразуни туххæй, уодзæнæй 58-аг Æфсади дæлбазур. Е 'нæсцох дислокаций бунат уодзæнæй Иристони, Тарскийи гъæумæ хæстæг полигони сæ ахур кæндзæнæнцæ еу рæстæг. Контракт бафинсуни барæ си уодзæнæй айдагъ Иристони цæргутæн нæ, фал иннæ региони минæвæрттæн дæр. Ами сæ исефтонг кæндзæнæнцæ, куд тугъдон дарæсæй, уотæ тугъди будури иннæ гъæугæ дзаумæуттæй дæр. Гæрзефтонг тухти разамунди хæццæ фарста лухгонд æрцудæй, куст цæуы гъуддагбæл. Батальон «Алани» еци полкки рæнгитæмæ нæ бацæудзæнæй, «Шторм» ба си уодзæнæй хецæн батальонæй. Полккæн разамунд ка дæтдзæнæй, еци фарстамæ дæр кæсæн Уæрæсей Æфсади разамунди хæццæ. Махмæ ес нæхе кандидаттæ командæгæнгутти бунæттæмæ, лæмбунæг сæмæ каст цæудзæнæй. Æфсæддон операция ку фæууа, уæд тугъдонтæй ке бафæндæ уа, е байзайдзæнæй контрактти бундорæл службæ кæнгæй, иннетæ ба рацæудзæнæнцæ запасмæ. Уой хæццæ, еугур тугъдонтæ дæр социалон æгъдауæй уодзæнæнцæ гъæуайгонд. Полкки æнæсцох бунат уодзæнæй Мæздæги.

Сæрмагонд æфсæддон операций фæдбæл иннæ фарста ба адтæй ауæхæн: Уоми архайгæй не 'мзæнхонтæй еу, дууæ хатти фæццæф уни фæсте ку исдзæбæх уидæ, уæд бабæй нæуæгæй уордæмæ рандæуидæ. Фæстаг хатт ба уотæ рауадæй æма ин æ цæстæ æндæ кæнун багъудæй. Вишневскийи номбæл клиники ин исæвардонцæ цæстигагуй имплант. Е æхеуонæй минкыйдæр разиндтæй, е – еу гъуддаг, фал ма ин кæрдæгхуз гагу исæвардонцæ, кæд æхе цæститæ тар морахуз адтæнцæ, уæддæр. Загътонцæ ин, нуртæккæ, дан, нæмæ айдагъдæр уæхæнттæ ес, дæ бон æй, æма æндæр амалгъон адæймаги клиники балхæнай, циуавæр дæ гъæуы, уæхæн.

Æхуæдæг æфсæрми кæнуы гъаст кæнунмæ, фал æ гæгъæдитæ æнцæ «Рæстдзинад»-и редакций.

Уой фæдбæл республики разамонæг загъта:

– Гъулæггæн, нуртæккæ берæ цæф тугъдонтæ ес. Гæгъæдитæ мæмæ æрбахъæртун кæнæ, æма ин æфсæддон-медицинон академий бадзубанди кæндзæнæн, æ гъуддаг ин, æнæмæнгæ, исараздзæнæн.

Еума фарста ба адтæй: æрæги нæ республики фæзуатмæ ци æнæтæхæг аппарат æрбатахтæй, е циуавæр зиан æрхаста республикæн, æма ци арæст цæуы еци цауи фæстеугутæ райеуварс кæнуни туххæй?

Дзуап: Æгириддæр неци зиан æрхаста, фæстеугутæ ин нæ адтæй, фал, цæмæй уæхæн фæззиндтитæн бунат мабал уа идарддæр, уой туххæй арæст æрцудæй штаб, уавæрмæ еудадзуг цæстæ даруй, ес имæ техникон фæрæзнитæ, ефтонггæртæ.

Пресс-конференций рæстæг ци фарстатæ туххæй цудæй дзубанди, уонæн сæ зингæ хай баст адтæй нæ абони цардиуаги æнæмæнгæ райаразуынаг гъудæгутти фæдбæл.

Фарста: Дзæуæгигъæу æма республики цæргутæй беретæ фæрсунцæ, Дони станций ци берæуæладзугон цæрæнуæттти арæстæдæ райдайунмæ гъавунцæ, уой туххæй. Аци бонмæ арæстæди уавæр куд æй?

Дзуап: Еци арæстæдæ æй инвестицион проект, æма бал имæ абони уæнгæ æртæ хатти æркастан æма имæ æйивдзийнæд-

тæ хæссæн. Инвестор ци зæгъуй, уомæ игъосæн, фал унаффæ хаст æрцæудзæнæй, айдагъдæр æхсæнади хæццæ еу гъудимæ ку 'рцæуæн, уæд. Нурмæ гъуддаг лухгонд нæма 'рцудæй. Ке зæгъун æй гъæуы, инвестори фæндуй æ проект бундорбæл фулдæр æхца бакосун, фал нæ республикæн зиан ка 'рхæсдзæнæй, уæхæн унаффæ хаст не 'рцæудзæнæй аци фарстай.

Нуртæккæ бал хуæрзвæдæттæ арæст цæуы Дони станций фæзуати, е æй проекти фиццæг къæлхæн. Кæд уотæ фегъосæн ес, проект ист æй æма нуриуæнгæ царди уагъд цæуы, зæгъгæ, уæддæр е раст нæй. Еу хатт дæр ма 'й зæгъун – нæ сахари цæргутти размæ хаст æрцæудзæнæй проект, дзубанди ибæл кæндзæнæн еумæ, æхсæнади фæндæмæ, æнæмæнгæ, нæ гъос æрдардзинан.

Фарста: Сергей Ивани фурт, апърели æмбурдтæй еуеми, уæдта фæстæдæр дæр карзæй дзурдтай, Алагери æма иннæ райони дæр зæнхитæй ка байахæста æнæбундорæй æма си дачитæ, хæдзæрттæ ка исаразта, уони туххæй. Еци гъуддаги циуавæр куст цæуы?

Дзуап: Куст цæуы æнæсцохæй æма идарддæр дæр цæудзæнæй. Абони уæнгæ бал тæрхондони ес, æркæсун кæмæ гъæуы, уæхæн 800 гъуддаги, æма сæ нимæдзæ аллибон ирæзуы. Æнæзакъонæй ахæст æрцудæнцæ хуæнхти фæхстæ, цæугæдæнтти билгæрæнттæ, сейсмологтæ тæссаг ке хонунцæ лæбурдтитæй, уæхæн зæнхи хæйттæ.

Æ рæстæги кадастрацигонд не 'рцудæнцæ национ паркти арæнтæ æма уотæ идарддæр. Абони еугур еци цаутæ дзурддаг исæнцæ. Зæгъæн, нуртæккæ Алагери райони гъæутæмæ дон уадзæн, æма, куд рабæрæг æй, уотемæй донигурæн 49 анзæй æмгъудмæ аренди райста кампани «Осетия Лац», уой хæццæ ин æ аргъ рагагъоммæ еугур еци æнзæтæн дæр бафисти. Сутки дæргъи си 300 кубометри есуй дон, зæгъгæ, зæгъуй æ хецæуадæ, фал æй бæлвурд ка зæгъ-

дзæнæй, кæд æма ин счетчик нæйес, уæд? Нуртæккæ аци фарста закъони бундорбæл ниллук кæнунмæ гъавæн.

Иннæ уæхæн – æнæзакъонæй арæст амæддзæгтæ Фий-йагдони æма Иристони иннæ райони. Уонæй алкæмæ дæр хецæнæй æркæсдзæнæй, ци къамис исаразтан, е. Нуриуæнгæ бал республики есбойнадæмæ раздахтан къуар зæнхи хаййи.

Фарста: Нæ республики цæргутæ хъæбæр тухсунцæ, æхсæнадон транспорти æдзæллæг кусти туххæй. Ке куд фæндуй, уотæ рацæунцæ кустмæ, æма бæлцæнттæ надбæл лæугæй байзайунцæ. Циуавæр мадзæлттæ аразуй нæ республики разамунд уавæр рæстмæ райеууни туххæй?

Дзуап: Куд зонетæ, уотемæй райдæдтан транспортон реформæ. Архайæн кæронмæ 'й рахъæртун кæнунбæл, фал е æнцон гъуддаг нæй. Аци къабази косунцæ, куд паддзахадон кампанитæ, уотæ амалгъонтæ дæр. Сæ еугурей хæццæ дæр хецæнæй радзубанди кодтан, æма уавæр гъæуама цæхгæрмæ фæхуæздæр уа, балхæдтан нæуæг автобустæ. Мах домæнтæбæл ка нæ исарази уа, уони маршруттæй рацæун багъæудзæнæй.

Пресс-конференций архайдонцæ, куд республикон дзиллон хабархæссæг фæрæзнити минæвæрттæ, уотæ блогертæ дæр. Берæ ахсгаг фарстатæ равардонцæ республики Сæргълæууæгмæ, æма æнæ 'ргудийæй неке ниуагъта. Лæмбунæг дзүүлпитæ равардта, Алагери бассейни, Михайловски гъæуи ба спортивон фæзæ кæд исараздзæнæнцæ, Уæллаг Ларси нади уацæгтæ фæффулдæр æнцæ, фал ма сæмæ бафтаун æнгъезуй æви нæ, Wildberries республики ци иуарæн центр аразуй, уоми уодзæнæй 8 мин кусти бунати, æма сæмæ бунæттон цæргутæ есдзæнæнцæ æви нæ...

Сергей Меняйло кæд Мæскумæ, Уæрæсей Хецауади минæвæртти хæццæ фембæлдмæ цудæй еци бон республики ахсгаг гъудæгутти фæдбæл, уæддæр пресс-конференций архайгутæй алкæмæн дæр равардта лæмбунæг дзуап. Кæронбæттæни куд загъта, уотемæй республики цæргутæн лæггадæ кæнуы зæрдиагæй æма ин æхцæуæн æй, дуурдæмæ бастдзийнадæ ин ке ес е 'мзæнхонти хæццæ, е.

Пресс-конференций ма дзубанди цудæй берæ æндæр фарстатæбæл, æма уони фæдбæл ба хецæнæй æрмæгутæ мухур кæндзинан нæ газети иннæ номерти.

Дууæ бæрæгбони бæрæггонд цæудзæнæй 14 июли – Уæрæсей почти Бон æма кæсалгæссæги Бон. Зæрдиагæй арфæ кæнæн, ке профессионалон бæрæгбæнттæ 'нцæ, уонæн сæ еугуремæн дæр.

Советон Цæдеси Бæгъатæр Игорь Анатолийи фурт Машкови туххæй æрмæг абони хумæтæги нæ мухур кæнæн. Еуемæй, æ райгурдбæл 2 фев- рали исæнхæст æй сæдæ анзи (1924-1961), сæй- рагдæр ба – аци æхсаргин тугъдон адтæй ирон лæхъуæн. Уомæн ес берæ дæнцитæ. Зундгонд æфсæддон анзфинсæг Мурити Дадо æ цæмæ- десаг киунугæ «Иристони æхсаргин фурттæ»-йи Игорь Машкови туххæй æрмæги кой цæуы еу ах- сияг цауи туххæй. Цæветтонгæ, Игорь Машков ци дивизий рæнгъити службæ кодта, уой коман- дир, гвардий болкъон Иван Мошляк имæ ку фæд- здзорида, æма сæ тугъдон гъуддæгути фæдбæл дзубандий рæстæг æй æнай-æнойти ку рафæр- сидæ, циуавæр адæмихаттæй дæ, зæгъгæ, уæд

сержант Машков сæрустурæй зæгъидæ: «Ирон дæн!» Никки еума æвдесæн: советон доги му- хури рацудæй дууæ киунугемæй библиографион бæрæгуат «Советон Цæдеси Бæгъатæртæ». Æма си Игорь Машкови туххæй уаци, кæци адæмихат- тæй æй, зæгъгæ, уой туххæй амунд æй: «Ирон». Раст зæгъгæй, нæдæр Игорь æхуæдæг, нæдæр æ мадæ Маргаритæ Александри кизгæ некæд не- кæми иской кодтонцæ, уæддæр æ фидæ кæмæй адтæй, уой. Фал Игорь æхуæдæг ба, кæд æма игургæ дæр Иристони нæ ракодта, уæдта æ фиди райгурæн бæстæ бабæрæг кæнуни равгæ дæр ин нæ фæцæй, уæддæр æхе иронбæл ке нимадта, е нæмæ гъауама цæстиварди уа, æгъдау ин кæ- нæн, æ рохс ном имисæн, цитгин æй кæнæн...

хатт ба Сурх кавалерий рæн- гъити.

Уæдмæ ин лæвæрд æрцудæй старшинай цин æма 'й иснисан кодтонцæ 5-аг гвардион Донаг хъазахъаг корпуси 63-аг бæхгин дивизий кавалерион полки ком- соргæй. Еци æфсæддон исконди архайдта немугаг-фашистон æр- балæборгутæй Советон Молдави исуæгъдæ кæнунбæл, уæдта сæ Румыни, Болгари, Венгри æма Ав- стрийæй фæссорунбæл тугъдти- ти. Будапешти рæбун тугъдтити нæуæгæй фæцæфæй æй, фал уæд- дæр тугъди будур нæ ниууагъта, цалинмæ гитлеронти атакæ нæ фегуппæг æй, уæдмæ. Еци тугъ- дтити æскъуæлхтдзийнади тух- хæй Игорь Машковæн исаккаг код- тонцæ Фидибæстон тугъди дуккаг къæлхæни орден.

Устур Фидибæстон тугъди фæсте Машков каст фæцæй сæр- магонд скъола Ленингради æма куста паддзахадон æдасдзийна- ди оргæнти Винници, Ужгорода, Одесси. Куста, тугъди рæстæг знаги нимхæ куд уодуæлдайæй тох кодта, уотæ æновудæй, æ хъауритæбæл нæ ауæрдгæй, æн- хæст кодта ахсигæ æма бæрнон ихæстæ.

Игорь уарзта æ куст, е 'мкос- гути 'хсæн ин адтæй устур кадæ. Мадта уотид амондæй дæр æн- хæстæй хайгин фæцæй – адтæй ин хуарз цардæмбал Зоя, кизгæ Наташæ. Æ цардæй адтæй боз. Фал æй хъæбæр гъигæ дардтон- цæ æ цæфтæ, контузи, акъопити царди зиндзийнадтæ ибæл æр- тæфстæнцæ, кеун байдæдта е 'нæнездзийнадæ... Бæргæ æхсар- гинæй тох кодта æ незти нимхæ, фал... Гъулаггæн, 1961 анзи 6 майи рахецæн æй æ уæлзæнхон цардæй... Цудæй ибæл æдеугу- рæй æвддæс æма инсæй анзи. Кади хæццæ 'й байвардтонцæ Одесси сахайраг уæлмæрдти.

Советон Цæдеси Бæгъатæр Игорь Анатолийи фурт Машкови цардвæндаг кæд æгæр цубур ра- уадæй, уæддæр адтæй алæмæти ирд, намусгин цаутæй гъæздуг. Е адтæй хумæтæг, рæстзæрдæ адæймаг. Адтæй уойасæбæл хуæдæфсармæ æма е 'скъуæл- хтдзийнадти туххæй æгириддæр дзорун нæ уарзта, сæуæнгæ 'й хе- уæнттæ ку фæфæрссионцæ æ тугъдон хабæртти туххæй, уæд син цубæрæй зæгъидæ: «Уадес- сагæй си неци ес...» Уомæ гæсгæ ин æ цардвæндаги туххæй хъæ- бæр минкъий зонæн.

Игорь Машкови туххæй цу- бурæй финст ес, энциклопеди «Советон Цæдеси Бæгъатæртæ»-йи æма Мурити Дадоу киунугæ «Иристони æхсаргин фурттæ»-йи («Осетии отважные сыны»), уæд- та ма цалдæр æндæр киунугеми. Уонæй фиццаг дууæ киунугеми дæр, ку зæгъæн, финст ес, гъома, Игорь Машков адтæй ирон, фал си нæдæр æ фиди туххæй, нæ- дæр ирон ке адтæй, уомæ гæсгæ æй Иристони хæццæ ци баста, уой туххæй неци загъд ес.

Уомæ гæсгæ хуарз уайдæ, нæ республики цæргутæй Маш- кови нийергуги, æ цардвæндаги туххæй кæд еске ести зоний, уæд редакцитæмæ, кенæ ба респу- блики ветеранти Советмæ уой туххæй хабæрттæ ку фегъосун кæнионцæ, уæд.

ЦУБУР, ФАЛ АЛÆМÆТИ ÆХСАРГИН РАУАДÆЙ Æ ЦАРДВÆНДАГ...

Донецки облæсти сахар Артемовски цæрæг Анатолий Машкови хæдзари 1924 анзи 2 феввали фæззиндтæй нæуæги- гурд – фуригъоли хузæн биццеу. Ном ибæл исæвардтонцæ Игорь. Ирæзтæй, уæди рæстæгути са- бийтæ куд байлæгъ кодтонцæ, уотæ – ахур кодта скъолай, мад- та хæдзари куститæй дæр нæ тиллеф кодта, уæгъдæ рæстæ- ги ба е 'нгæртти хæццæ гъазта, уæди рæстæгути сувæллæнттæ сæхецæн ци берæ гъæзтитæ æримисионцæ, уонæй. Иссы нæуæгдзау, фæстæдæр ба бацу- дæй фæскомцæдеси рæнгъитæ- мæ. Æвддæс анзи ибæл ку исæн- хæст æй, уæд райдæдта Устур Фидибæстон тугъд.

Тугъди фиццаг бæнттæй фæ- стæмæ Игорь бæлдтæй фронт- мæ рандæунмæ. Æ курдиадæ балæвардта сахарæй æфсæддон комиссари номбæл, фал ин е цæх- гæрмæ «нæ» загъта, рависта æй косунмæ шахтæмæ. Фронт Дон- бассмæ ку æрбахæстæг æй, уæд иннæ цæргуги хæццæ Игорь æма æ мадæ Маргарити равистонцæ æдас рауæнмæ – сахар Самар- кандмæ.

Ами дæр бабæй Машков тух- сун кæнун райдæдта æфсæддон комиссариати косуги, курдта, цæ- мæй æй равистонцæ фронтмæ. Цидæр адтæй, уæддæр æ фæн- дæ æ къохи бафтудæй – æ курди- адæ æнхæстгонд æрцудæй. Æма 1942 анзи сæрди мæйтæй еуеми æрвист æрцудæй Сурх Æфсади рæнгъитæмæ. Æхсæг полки æй цубур рæстæгмæ бацæттæ код- тонцæ, æма еци анз балæудтæй фронти.

Не 'фсæдтæн тугъди æнзтæй тæккæ уæззаудæр адтæй 1942 анз. Знаг еци лæборæги тундзтæй Волгæмæ æма Кавказмæ. Игорь æхе хузæн æригон тугъдонти хæццæ уайтæккæдæр тохи цире- ни исмедæг æй. Æхсæз мæйей дæргъи архайдтонцæ еци карз тугъдтити. Сæ фестæгæфсæддон ротæ еу æма дууæ хатти не 'схъа- урæ кодта знаги æрбампурститæн бафæразунæн, никхъуæрд ин рат- тунæн. Е нæ, фал ма сæхуæдтæ дæр къуар хатти бампурстонцæ, фашистæ кæми æрфедар æнцæ, уордæмæ. Еци карз тугъдтитæй еуеми Игорь уæззау цæф фæцæй, æма 'й дзæвгарæ рæстæг бæргæ фæдздзæбæх кодтонцæ госпитæ-

ли, фал е 'нæнездзийнадæ уæд- дæр уотæ хиццаг, тугъдон лæги аккаг уавæри нæбал адтæй, æма 'й æфсæддон службæй исуæгъ- дæ кодтонцæ. Ци гæнæн ма ин адтæй – рандæй Самаркандмæ, уоми куста киномеханиккæй, фæ- стæдæр æй æ мади хæццæ рай- ивтонцæ Уралмæ, æрцардæнцæ сахар Челябински.

Цидæр адтæй, уæддæр ци

бæл, уомæй, æвæдзи, бафæлла- дæнцæ, гъуддæг кæмæй аразгæ адтæй, етæ æма ин æ курдиадæ- бæл исарази 'нцæ. Гъе уотемæй 1943 анзи Игорь Машков балæ- удтæй хуæцæг æфсади, Степной фронти.

Рæнгъон Машкови иснисан кодтонцæ 37-аг æфсади 62-аг гвардион æхсæг дивизий 182-аг гвардион æхсæг полки тъасхæ-

бæгъатæрдзийнадæй, архайдта къуар æнтæстгин тъасхæгæнæн операцити. Днепропетровски обл- лæсти Верхнеднепровски райони гъæу Мишурино Рого фалдзости 28 сентябри сæ дивизий тугъ- донтæй фиццæгти хæццæ бана- кæ кодта Днепри иннæ фарсмæ. Еци æскъуæлхтдзийнади туххæй Игорь Машковæн 182-аг гвардион æхсæг полки командир, гвардий

Советон æфсæдтæ 1943 анзи августи-сентябри Днепри тохи рæстæг ци тухгин размæмпурсæг операци исаразтонцæ, уой нисан – Галеубилгæрони Украинæ æма Донбасс немугаг-фашистон æрбалæборгутæй исуæгъдæ кæнун, уæдта цæугæдон Днепри сæрти бахезун – æнтæстгинæй æнхæстгонд æрцудæй. Советон тугъдонтæ бавдистонцæ алæмæти æхсардзийнадæ, уæлдай хъæбæрдæр си ка фескъуæлхтæй, еци 2438 рæнгъон æфсæддонтæ, сержантæ, афицертæ æма инæлартæн ба аккагонд æрцудæй Советон Цæдеси Бæгъатæри ном. Уонæй еу адтæй Игоь Анатолийи фурт Машков дæр.

куститæ кодта, уонæй агъаз код- та Райгурæн бæстæн, æ бон ци адтæй, уомæй æ хъиамæти хай хаста, цæмæй знаг тагъддæр дæ- рæнгонд æрцæуа, еци еугурадæ- мон гъуддæгмæ. Фал уæддæр æ зæрдæ æ катийæй нæ сабур код- та – куд æцæг фæскомцæдесон, Фидибæстæ æхсæдгæ уарзтæй ка уарзта, еци патриоти, фæлтæрд- гун тугъдони бон нæ адтæй фа- шистон æрдонти нимхæ уодуæл- дай тохи рæстæги фæскъилдуни бадун.

Æма бабæй нæуæгæй къах- фæдуд бацæй æфсæддон комис- сариатмæ дæр æма дохтиртæмæ дæр, туххæйдæр сæ æууæндун кодта, æнæнæз ке æй, тохкæнун- гъон ке æй, уобæл, æма курдта, цæмæй æй нæуæгæй æфсæдмæ равистонцæ, уой. Æгæр карз ке ниллæудтæй æ фæндони фæд-

гæнæгæй. 62-аг дивизий исконди архайдта Украини еу, Левобереж- ная, зæгъгæ, ци хай худтонцæ, уоми сахартæ æма гъæутæ не- муцаг-фашистон æрбалæборгу- тæй исуæгъдæ кæнуни тугъдтити, знаги бунæттæмæ багъузгæй си «æвзæгтæ» амал кæнуни сосæг операцити, уæдта знаги фæ- скъилдуни арæзт рейдти. Иссы полки хуæздæр тъасхæгæнгу- тæй еу, æхсаргин, арæхстгин, цæрдæг æма нифсхаст. Игорь æ сæрæндзийнади фæрци зудтон- цæ æнæгъæнæ дивизий дæр, сæ- рустур си адтæнцæ полки, уарз- тонцæ 'й æма ин аргъ кодтонцæ тъасхæгæнæг роти.

Уæдмæ, 1943 анзи сентя- бри райдæдта агъазиу цæугæ- дон Днепри сæрти байервæзуни номдзуд тугъд. Рæнгъон Машков ами равдиста лæгдзийнадæ æ

болкъон Антонови бавдистмæ гæсгæ 1944 анзи 22 феввали ССР Цæдеси Сæйраг Совети Прези- диуми Указæй лæвæрд æрцудæй Советон Цæдеси Бæгъатæри ном.

Карз тугъдтитæ цудæй 1943 анзи декабри Кировогради обл- лæст знагæй исуæгъдæ кæнун- бæл. Уæд Игорь Машковæн лæ- вæрд æрцудæй сержанти цин. Иснисан æй кодтонцæ тъасхæ- гæнæг взводи командири хуæ- дæйивæвæгæй. Декабри кæрони Машков нæуæгæй уæззау цæф фæцæй. Дзæвгарæ рæстæгмæ фæххецæн æй æ тугъдон æм- бæлттæй. Фондз мæйей дæрг- гъи дохтиртæ фæттох кодтон- цæ æ фæйервæзун кæнунбæл. Æма сæ къохи бафтудæй. Игорь Машков, куддæр фæдздзæбæх æй, уотæ 1944 анзи нæуæгæй балæудтæй фронти, фал аци

Алли адæмхæттити этникон музыкæ æма æрмгустити Æхсæндуйнеуон фестивал «МИР Сибири» аци бæнтти цæуй Красноярски крайи. Архайуй си не 'мзæнхон игъустгонд ансамбль «Уацамонгæ» дæр. Аци аййевадон мадзал арæст цæуй 2003 анзæй ардæмæ. Æ архайгутæ бавдесунцæ сæ адæмхæттити ис-фæлдистадæ, базонгæ унцæ Сибири уодварнон гъæздугдзийнæдти хæццæ.

САНАТИ Ибрагим

(Галæуæрдигæй рахесæрдæмæ) ЦÆРИКЪАТИ Римæ, ХУАДОНТИ Таирæ, ЦÆРИКЪАТИ Билар æма ХУАДОНТИ Алина.

СÆ ИСФÆЛДИСТ — АЛÆМÆТ, СÆ БАКАСТ — УОДÆНЦОЙНÆ!..

Аци дууæ алæмæти искурдиадæгин адæймагей айдагъ Иристони нæ, фал сауæнгæ Уæрæсей берæ рауæнти дæр хуарз зонунцæ. Уомæ гæсгæ ба сæ цардвæндаги æма исфæлдистадон зингæдзийнади туххæй уоййасæбæл парахаттæй нæ дзордзинан, фал уæддæр цубурæй ба кæцидæр хабæртти кой ракæндзинан.

Цæрикъати Билар райгурдæй Цæгат Иристони Чиколай 1955 анзи. Каст фæцæй Дзæуæгигъæуи аййевæдти училище, 1990 анзи ба Мæскуй В.И. Сурикови номбæл паддзахадон аййевадон институт. Ахур кодта профессор П.И. Бондаревмæ. Архайдта берæ аллихузон равдистити æма симпозиумти. Билар, уæлдæр куд загътан, уотемæй, раздæри скульптортæй кадæр кæддæр кæмæй испайда кодта, уæхæн цæттæ сюжеттæ нæ фæнзуй, фал, ци хабæрттæ æма цаутæ исфæлдесуйнаг фæууы, уони æвдесуй, æхуæдæг сæ куд уинуй, уотæ. Æ исфæлдистадон сæйраг сорæттæ 'нцæ: Есо Киристе, æма Изæдтæ, Елийа – цæфсгæ уæрдун, Пикассо, Мейерхольд, Пирсони Муза Дали æма æндæрти сорæттæ.

Фæууинæн си ес «Сугъдæг Уасгерги»-й, «Æфсати»-й, аллихузон сирдти скульптуритæ, адæм фæлтæрæй-фæлтæрмæ кæмæ ковунцæ, уæхæнттæ – куд сæ тергади кæнуй æ медзæрди, уотемæй.

Цæрикъати Билар райгурдæй Цæгат Иристони Чиколай 1955 анзи. Каст фæцæй Дзæуæгигъæуи аййевæдти училище, 1990 анзи ба Мæскуй В.И. Сурикови номбæл паддзахадон аййевадон институт. Ахур кодта профессор П.И. Бондаревмæ. Архайдта берæ аллихузон равдистити æма симпозиумти. Билар, уæлдæр куд загътан, уотемæй, раздæри скульптортæй кадæр кæддæр кæмæй испайда кодта, уæхæн цæттæ сюжеттæ нæ фæнзуй, фал, ци хабæрттæ æма цаутæ исфæлдесуйнаг фæууы, уони æвдесуй, æхуæдæг сæ куд уинуй, уотæ. Æ исфæлдистадон сæйраг сорæттæ 'нцæ: Есо Киристе, æма Изæдтæ, Елийа – цæфсгæ уæрдун, Пикассо, Мейерхольд, Пирсони Муза Дали æма æндæрти сорæттæ.

Цæрикъати Билари исфæлдистадон алæмæтдзийнади туххæй берæ зæрдæмæдзæугæ гъудитæ фæззæгъунцæ зундгонд аййевадæртасгутæ. Зæгъæн, уонæй еу, Тандути Агундæ уотæ баханæ кодта: «Æ сорæттæ ци бронзæй кæнуй, е æ къохти цардæгас, уолæфгæ бауæр фестуй...»

Цæрикъати Билари исфæлдистадæн бæрзонд аргъонд цæуй, исаккаг ин кодтонцæ Уæрæсей аййевæдти академий сугъæрийнæ майдан, 2013 анзи иссæй сахар Мæскуй диджайнерти исфæлдистадон цæдеси юбилейон Æхсæндуйнеуон равдист-конкурси лауреат (номинаци «Скульптурæ»).

Æ куститæ ин фæууинæн ес, куд Уæрæсей, уотæ фæсарæйнаг паддзахæдти берæ музейти, уони хæццæ ба Третьякови Паддзахадон галерейи, æнцæ хецæн адæймæгути коллекцити Уæрæсей дæр æма фæсарæнти дæр.

Сæ еугурдæр конд æнцæ бронзæй. Æ скульптуритæ 'нцæ хевæрзон, неке хæццæ син ес феййевдзигæнæн.

Санати Ибрагим райгурдæй 1954 анзи Дагестани, гъæу Андалалыйи. Ахур кодта аййевадон скъолай, 1983 анзи ба каст фæцæй Цæгат-Иристойнаг аййевадон училище, фæстæдæр (1984 анзи) ахур кодта Ленингради И.Е.Репини номбæл хузæкæнунди, архитектурти æма скульптурти Институти, уæдта æ ахури гъуддаг идарддæр (1987-1989 æнзти) æнхæст кодта В.И.Сурикови номбæл хузæгæнгути институти. 1999 анзæй фæстæмæ æй

æма æ еци «рагомдзийнæдтæ» ба исфæлдиста аййевадон фæрæзнити фæрци. Æма ин е ци мадзæлтти фæрци æнтæсуй, етæ уоййасæбæл ахедгæ 'нцæ, æма уой фæрци ба æ конд куститæ кæнунцæ цæстуинагæдæр, ахедгæдæр. Алфамбулай æрдзæ, алли хецæн цаути хæццæ фæззæлæнтæ – неци евгъуйуй хузæгæнæги цæстингасæй, алцæмæ дæр къæрцгъос уогæй, ахæссуй дуйней æнæнгæлти фæззиндтитæ æма сосæгдзийнæдтæ. Æма е 'сфæлдистадæ уæхæн цæстрæвдаугæ уомæн æй. Бæрæг даруй Санай-фурти æрмдзæф аллихузон хуарæнтæй арæхстгинæй архайунмæ, уомæ гæсгæ ба ин æ куститæмæ ка кæса, уони ести æнкъарæнтæбæл æнæ бафтаугæ нæ фæууодзæнæнцæ.

Санай-фурт дуйнемæ кæсуй, æ рагбонти имæ ци хе сæрмагонд цæстингас исæвзурдæй, уомæй. Æ конд хузтæмæ ин ка фæккæсуй, етæ сæхуæдтæ дæр барæ-æнабæри исунцæ æ исконд сорæтти хæццæ æмархайæг. Æ алли хузæ дæр æнахур тухæ дæттуй адæймагæн, раскæфуй æй уæлмонцти уацари æма 'й фæххæссуй, хумæтæг зæнхон уодгоймагæн исхæртæн дæр кумæ нæййес, уæхæн бæрзонд аййевадон дуйнемæ.

Санай-фурт – дуйне, æрдзæ æцæгæй куд æй, уотæ хумæтæги хузи æй не 'вдесуй, фал нин нæхе дæр хонуй е 'ргъудгонд дуйнемæ. Бауæргæдæ æма æнкъарæнтæ кæми исеу унцæ, æ еци дуйне æй райдзаст, æцæгхуз. Царди космос кæд æгæрон æй, уæддæр си æмæнтъерийæн ба бунат нæййес.

Хузæгæнæги æрмдзæф æй арф гъудитæбæл æфтауæг, сагъæссаг тематикæ, цидæр æнахур тухæ хæссунцæ сæ медæги. Фæнди сирд уа, фæнди куй, робас, – райдайæни нæ фиццæг бакастæй фæттæрсун кæнуй, уæдта нæ зæрдæмæ цæун райдайуй, æрдзи хæццæ федауцæй куд æмеуæг кæнуй, уомæй. Уотæ æ еугур исфæлдистадæ дæр, цардхуз, æцæг æма уæларвон...

ЗÆРДАГОН ЗАГЪД – ЗУНДÆФТАУÆН!..

Не 'мзæнхон номдзуд, æнæгъæнæ дуйнетæбæл зундгонд скульптор ГАДАТИ Лазæр (1938-2008) ма адтæй искурдиадæгин финсæг æма публицист. Кæддæр минкъий формити скульптурти туххæй дзоргæй уотæ загъта: «Хор ку фæннигулуй, хуæнтæй сатæг думгæ думун ку райдайуй æма ку фæууазал уй, уæд дæхе устур дорбæл бакъолæ кæндзæнæ æма дæ еугур бауæрæй дæр лæдæрис дессаги гъардзийнадæ... Æз мæ сабийбонти ахид кенæ мæ рос, кенæ ба мæ армитъæпæнтæ ниввæринæ дори фар-

сбæл æма гъе уотемæй мæхе гъар кодтон. Аци æнкъарæн нецæй хæццæ ес рабарæн. Дортæ гъæуай кæнунцæ æнæгъæнæйдæр бони хори гъар сауæнгæ æмбесæхсæвæмæ, æма уомæ гæсгæ уæлдай уарзтæй уарзун дор. Аййевадæ дæр, еци дори хузæн, æнæгъæнæ 'хсæвæ гъæуай кæнуй хори гъардзийнадæ...»

Цæрикъати Билар нимад цæуй нурикон скульпторти тæккæ искурдиадæгиндæртæй еубæл. Æ куститæ ин æрæвæрæн ес, айдагъ Уæрæсей нæ, фал дуйнеуон устурдæр æнтæстити æмвæзæдæмæ ка исхизтæй, уони æмрæнгæ. Мæскуй скульпторти секций иуонг, Мæскуй скульпторти Æхсæнади иуонг. Биларæн аци равдисти фæууинæн ес е 'сконд скульптурон куститæй инсæймæй фулдæр.

Мæскуй хузæгæнгути Цæдеси иуонг. Архайдта куд Уæрæсей, уотæ фæсарæйнаг бæстити аййевадон равдиститæй беретæми дæр. Мæнæ абони ци равдисти кой кæнæн, уоми фæууинæн ес æ конд хузтæ æма графикон куститæ. Еумæйагæй етæ 'вдесунцæ, аци хузæгæнæг даргæ æма вазугин исфæлдистадон нæдтæбæл рацæугæй, дуйней исконди æма адæми цардарæзти ци æма куд балæдæрдтæй, уой

ЦÆГОЛТИ Василий

ХУÆНХТИ МИНÆВÆРТТÆ

Хецæн скъуддзæгтæ романи
дуккаг киунугæ «Гæдзæ»-йæй.

Зундгонд куд æй, уотемæй аци анз бæрæггонд цæуй нæ адæми зæрдæбæлдарæгæ бæрæгбæнттæй еу – Иристон Уæрæсей хæццæ ку байеу æй, уобæл æнхæст кæнуй 250 анзи. Еци ахсгаг æма цардарæзт рæстмæгæнæг цауи фæдбæл ци берæ аллихузон наукон, публицистикон æма аййевадон æрмæгугтæ финст æрцудæй, уони 'хсæн зингæ бæрæг бунат ахæс-суй Цæгат Иристони адæмон финсæг Цæголти Василийи (1921-2004) номдзуд роман «Хуæнхти минæвæрттæ». Уордигæй айразмæ номерти рамухур кодтан скъуддзæгтæ. Абони дæр си кæсетæ еума хай.

Габо æ фидæмæ кæсунæй нæбал æфсастæй. Æнзти бон ин неци бацæй. Фиццаги хуæн адтæй бæрзонд, хуæрзонд. Æ халас сæри гъунтæ ку нæ адтайуонцæ, уæд никки æригондæр зиндтайдæ. Еудадзугдæр дардта сау цохъа, фунукуз курает, бæрзонд салин зæнгойнитæ, уорс нимæт-ходæ. Хаттæй-хатт фуртæй райронх уидæ, аци къæсхуртæ, сагсоргомау хуæнхаг лæг ин ци бауй, е. Даргъомау тæнæг гурбфий, æлхъивд билтæ, тагднигулагæ цæститæ саулагъз хуæнхагæн лæвардтонцæ хевæндæ æма нифсгун æнгас.

– Сауæдонæмæ зелун нин нæ рафидтæлтæ ниффæдзахстонцæ, – дзæвгарæ рæстæг сабурæй ралæууни фæсте исдзурдта фидæ. – Мадта!.. Не 'гъдæуттæ махæн æнцæ, нæ уодти æдонуг сæттунæн уоди хуасæ кæцæй ниуазæн, еци сауæдонæ.

Гадæгко ци зæгъуинаг æй, уой Габо уайтæккæдæр балæдæрдтæй: Бæзайæй арази нæй, фал æй æргомæй ба цæмæдæр гæсгæ нæма зæгъуй.

Фурт еу гъуддагæй тарстæй: æгæр ку батагъд кæна æма фæсмойнаг ку фæууа. Æгъдæуттæ фидтæлтæй байзадæнцæ æма сæ цæстигагуй хуæн гъæуай кæнун гъæуй. Куд кæдзосæй дæмæ æрбафтудæнцæ, идарддæр дæр сæ нæуæг фæлтæртæмæ уотæ кæдзосæй радæттун гъæуй, кенæдта дæ ирон некебал хондзæнæй.

– Цæмæй фид ма исæсмаг уа, уой туххæй æй цæнхæй байсæрдун гъæуй, фал цæмæй цæнхæ ма фæсæфа, уомæн ба неци хуасæ ес, – æ гъудитæ дзурдта фидæ. Уомæй гъæуама æ фуртæн балæдæрун кодтайдæ, Бæза хъæбæр ке фæррæдудæй æма си уой фудæй ба æнæгъæнæ гъæубæстæ дæр еуварс ке разилдæнцæ.

Турги рæбуйнаг къумæй фæстæмæ раздахтæй æма æ фуртмæ нимдзаст æй, цума 'й фæндадтæй, æ фурт ин æ зæгъуй-нæгги медгъуди балæдæрдтæй æви нæ, уой базонун. Æнæдзоргæй еу усмæ ралæ-

удтæй, уæдта турги дууердæмæ рацо-бацо кæнун байдæдта, æма 'й еу иннемæй уæззаудæр сагъæстæ сæ буни искодтонцæ. Бæза зундгин æма зæрдæдаргæ лæг адтæй. Æ цъухбæл хуæцун фæразта, æндæра ибæл Еба нæ баууæндтайдæ. Фал фæррæдудæй: фесинмæ надбæл радзæгъæл æй, иннетæ ци зæгъдзæнæнцæ, уой нецæмæбал æрдардта. Æма е ба фауйнаг куд нæй!..

– Сауæдонæ ка нæ гъæуай кæнуй, е æхебæл дæр нæ ауæрдуй æма фæстагæнттæбæл дæр, – æ дзубанди фæцæй фидæ.

Габо сагъæсти уацари бафтудæй: æ фидæ дæр Гагудзи фарс ма уæд? Æма

уди кæнунæй дæр адæймагбæл резæнгæ бафтуйуй, хуæздæр бæргæ уидæ æма Габо Хъæзлармæ кирæ ласгуй хæццæ ку фæццæуидæ æма Бæзайæн уавæр ку бæлæдæрун кæнидæ.

– Æви иннетæй зундгиндæр æй? Фæууæд уотæ дæр, фал ин æ цæуæти ба ци 'рдигон хондзæнæнцæ? Уруссæгтæ? Æви ирæнттæ? Нæ тог нин исхæлæмулæ кодта... Уомæн нифс гъудæй... Æви æдзæсгомдзийнадæ...

Гадæгко æ фурти хæццæ уойисæбæл нæ дзурдта. Æ дзубандитæ хъæбæрдæр æхемæ хаудтæнцæ. Фæндадтæй æй циуавæрдæр бæлвурд гъудимæ æрцæун. Рæстзæрдæ адæймаг ке æй, е

ÆМЗУНД-ÆМВÆНДÆ АДÆМ ÆНÆБАСÆТТОН ÆНЦÆ!..

Уæрæсей Федераций Президенти Æнхæстбаргин минæвар Цæгат-Кавказгæ Федералон зилди Юрий Чайка: «Фудзæрдæ нæмæ ка даруй, етæ уотæ æнгъæл æнцæ, æма нæ æмдзæуингæ-нæг берæ адæмихæттитæй алкæмæн дæр æ цардархайд æй айдагъдæр æхецæн. Фал истори ирдæй-ирддæрæй равдиста уой, æма гъуддаг æцæ-фий ба бустæги æндæрхузон ке æй – нæ Райгурæн бæстæн æ тæккæ уæз-заудæр рæстæгуги нæ хестæртæ æма абони кæстæр фæлтæртæ Фидибæсти сæрбæлтау сæ цард дæр ке не 'вгъау кодтонцæ æма кæнунцæ, уой. Цæгат Иристон берæ бæгъатæр тугъдонтæ

æма хъайтаргæ балæвар кодта нæ бæстæн, зундгонд ахургæндтæ æма финсгуги, аййевадидæснитæ æма æхсæнадон архайгуги, æ кæдзос фæллойнæй нæ Райгурæн бæстæн кадæ ка искодта, уæхæн адæймæгуги. Æхцæуæн æй, абони дæр иристийнæгтæ зæрдигæй ке архайунцæ нæ еумæйаг æхсæнадон фарстатæ æнхæст кæнунбæл, экономика æма социалон къабæзти аллихузон агъазиуа проектæ æнхæст кæнун гъуддæгуги...»

Бæза æ фудбæл ку басæтта, уæдта? Ниххатир ин кæндзæнæнцæ? Некæддæр!.. Захъайгæгтæ Гагудзи цъухæй дзорунцæ, æууæндунцæ ибæл.

– Нæ синхон гъæубæсти фæндæ нецæмæ æрдардта. Сосæггай уосæ ракурдта. Уой æз дзорун, арази дæн мæ къох имæ раттун, фал нæ хестæр Гагудз ба æ кой искæнун дæр нæ уадзуй. Æ нихмæ исдзорун ба неке æндеуй. Исон ба 'й иннæ дæр бафæндзæнæй, æ сæрмæ æрхæсдзæнæй уæхæн миуæ исаразун, æма уотемæй ирæнтти ирæнттæ некебал хондзæнæй.

Габой цæсгон ранцъулдтæ 'й: Хуцау ма зæгъæд Бæзай бунати равзурун. Еухатт æй Дзиу адæми астæу ирон адæми ходуйнагæнæг исхудта, фал си еуей цъухæй дæр дзурд не 'схаудтæй. Раст зæгъун гъæуй, Бæзай кой дæр сæмæ некæдбал рауадæй, цума игурд дæр нæ адтæй, уой хуæн сæхе дардтонцæ. Еци хабар æ гъостæбæл ку 'рцæуидæ, уæд фæстæмæ Захъамæ нæбал раздæхидæ. Ций-фæнди ку уа, уæддæр æндæр еске дæр нæ раздахидæ, уомæн æма еци раздæхт цитæ расайдзæнæй, уобæл айдагъ рагъ-

си фæдарæй æруагæс кодта, уомæ гæсгæ ба архайдта Бæзай балæдæрунбæл æма гъæугæ унаффæ рахæссунбæл. Е 'мгъæуккæгтæ ин тæрхон æгæр тæвдхæлæфæй рахастонцæ. Бæзайæн æхецæй берæ аразгæ адтæй. Фал иннæ захъайгæти хуæн хевæндæ разиндтæй æма гъуддаг бахуæнæн кæнунæн неци исаразта. Кæд, мийаг, сæудегергæнæги кизгæ ке ракурдта, уомæй еугур ирон адæмæн дæр ести хуарздзийнади бацæунмæ гъавуй? Ка 'й зонуй, уæдта уомæй нæмæ уруссæгтæ дзæвгарæ фæххæстæгдæр æнцæ? Зурапп дæр уобæл ку архайуй. Еци гъуддаги сæрбæлтау ку равзурстонцæ уæхæн даргъ над, ку ранæхстæр æнцæ нæ хуæнхæсти минæвæрттæ сæ дæргъвæтийнæ æма тæссаг надбæл...

– Нæ, цийфæнди бæрзонд хуæнхти фæсте дæр нин нæййес нæхе баримæхсæн, – дзурдта идарддæр Гадæгко. – Гагудз уомæй тæрсуй, æма хæстæгуги тог ку исхæлæмулæ уа. Уомæй фæййервæзун ба

ирæнттæн ци хузи гъæуама бантæса – бавзарай думгæ дæ къохтæй æрахæссун.

Цума Гагудзмæ цæмæн уотæ кæсуй, æма нарти фæстагонтæ сæхе хуæн нæбал уодзæнæнцæ, исæндæр уодзæнæнцæ? Еба æма Зураппæн цæйбæрцæ фæдздзурдта, Петербургмæ ма цотæ, зæгъгæ... Æви, Турки дæлбарæ ку бахауæн, уомæй нæ тæрсуй? Нартæн уотид сæ номæй дæр ку ризтæнцæ, еци рæстæгугтæ ке райевгъудæнцæ, е имæ цæмæннæ гъаруй? Уруси хæццæ хæстæгдзийнадæ бакæнуни ходуйнагæй неци ес. Етæ 'нцæ нæ ервæзунгæнугтæ. Гъæути нæлгоймаг ефстагæй уæлдай, ку нæбал байзадæй, уæд тохæнгарз ка райсдзæнæй? Бæза хъæбæр раст бакодта: алли гъæуæй дæр еу гал раскъæруни бæсти дин си алкæмидæр еу æрдхуард уæд.

– Хъæзларæй нæмæ Бæзай хабар ку исигъустæй, уæдæй нурмæ уобæл гъуди кæнун. Нæ синхонмæ нæ фидтæлти тогæй цидæр ке ес, уой дин æз зæгъун, – æнæнгæлти фегон æй зæронди гъуди. – Æ рæстдзийнадæ лæдæрдтæй æма дзæгъæл дзæнгæдай бæсти сабурæй æ гъуддаг бакодта. Æ гъæуккæгги тæрхон нецæмæ æрдардта. Æцæг еу рæдуд æруагъта: медæгмоймæ цæун сæрмæ æрхæссуйнаг нæ адтæй. Уæдта уосгортæ дæр нæ барвиста. Æ киндзæхсæвæрæй фæндурци цагъд нæ райгъустæй.

– Дзубанди ин нæ ниххатир кодта, – исдзурдта фурт. – Æви ди феронх æй?

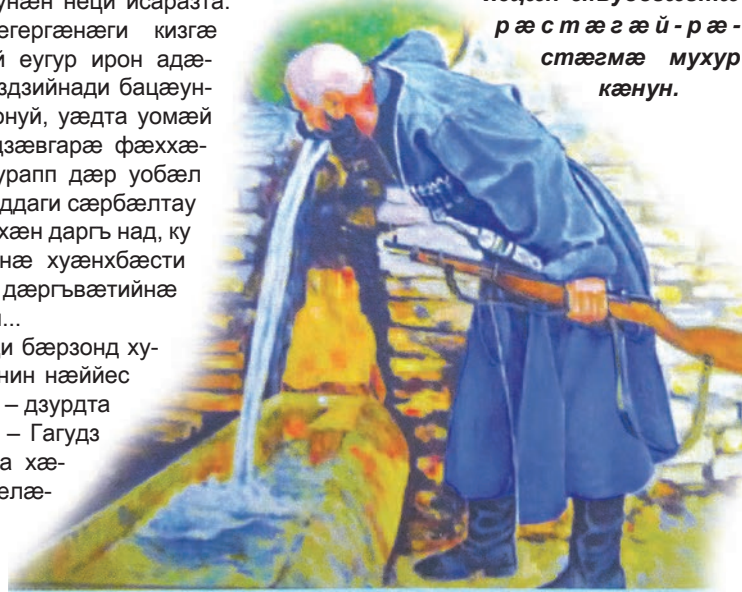
Еци загъд ци амудта, уой фидæ балæдæрдтæй: «Нихæси адæм Хуцауæн æхецæн дæр нæ ниххатир кæндзæнæнцæ, рæстдзийнадæ ин комкоммæ зæгъдзæнæнцæ...»

– Неци ми феронх æй. Æз æма Сафарбий неци загътан. Къохтæ косунæн æнцæ, сæр – сагъæс кæнунæн. Уоми æгириддæр хуарзæй неци ес. Фал Гагудз уотæ нимайуй æма иннети дæр еци зундбæл ниллæуун кодта. Æз ба дин ци зæгъун, уой зонис? Уæхæн бон ралæудзæнæй, æма Бæзай ном дзорун дзиуари номи хуæн кæд имисдзæнæнцæ. Нæхемæ æрбахонун афонæ ин æй, æнæнгæлти фæккæрон кодта æ дзубандийæн Гадæгко.

Æ зæгъуйнæгтæ бафедар кæнунуи туххæй ма сæмæ бафтудта:

– Фæстагонтæ махæй зундгиндæр уодзæнæнцæ. Бæзайæн аргъ искæнун базондзæнæнцæ. Мæ нимадмæ гæсгæ, уæхæн адæймагæй нæ фидтæлтæ дæр сæрустур адтайуонцæ. Баруагæс ди уæд...

Иристон Уæрæсей хæццæ байеу унбæл аци анз 250 анзи ке 'нхæст кæнуй, уомæ гæсгæ ба нæ зæрди ес идарддæр дæр ма нæ равгитæмæ гæсгæ Цæголти Василийи роман «Хуæнхти минæвæрттæ»-й хецæн скъуддзæгтæ рæстæгæй-рæстæгмæ мухур кæнун.

А ПЕРВЫЙ ФРОНТ — ОН ГЛАВНЫЙ САМЫЙ

Урок военной истории для любителей «фальшака» нормандского формата и озабоченных снабженцев НАТО-бандеровской агрессии.

1944 год стал годом сокрушительных поражений гитлеровских войск на советско-германском фронте. Раз за разом на вермахт и войска сателлитов Германии обрушивались мощнейшие удары Красной Армии. Наступление советских войск развернулось от Заполярья до Черного моря. Не успевали гитлеровцы опомниться от одного удара, как на другом участке фронта следовал следующий. Всего в 1944 году советские войска провели 12 стратегических наступательных операций, в результате которых практически полностью изгнали гитлеровские войска и войска их сателлитов с оккупированных советских территорий, начали освобождение народов Европы от нацистской оккупации и вступили в пределы третьего рейха.

***
24 декабря 1943 года – 17 апреля 1944 года была проведена грандиозная Днепровско-Карпатская стратегическая наступательная операция (СНО).

Эта операция включала в себя десять последовательно и параллельно проводившихся наступательных операций 1, 2, 3 и 4-го Украинских фронтов, а на завершающем этапе в ней приняли участие и войска Белорусского фронта. Были проведены Житомирско-Бердичевская, Кировоградская, Корсунь-Шевченковская, Ровно-Луцкая, Никопольско-Криворожская, Проскурово-Черновицкая, Уманско-Ботошанская, Березнеговато-Снегиревская, Полесская и Одесская наступательные операции.

Общая продолжительность операции составила 116 суток, ширина фронта боевых действий достигала 1300–1400 км, глубина продвижения советских войск составила от 250 до 450 км. Это было наступление, когда единственный

раз за всю войну сразу все шесть советских танковых армий действовали на одном направлении.

Результатом операции был разгром сильнейшей на тот момент группировки немецких войск, насчитывавшей 91 дивизию, в том числе 18 танковых и 4 танково-гренадерские. Немецкие войска на южном участке фронта были отброшены на запад и рассечены Карпатскими горами. Для восполнения потерь немецкое командование было вынуждено перебросить на Украину 34 дивизии и 4 бригады. Советские войска вышли на подступы к Южной Польше и Чехословакии, а 28 марта, форсировав реку Прут, пересекли государственную границу СССР и вступили на территорию Румынии. Боевые действия были перенесены за пределы СССР.

В общей сложности в наступлении первоначально было задействовано 188 стрелковых, воздушно-десантных и кавалерийских дивизий, 11 танковых и 8 механизированных корпусов. В ходе боев были дополнительно введены в

бой 33 стрелковые и кавалерийские дивизии, 6 танковых и 2 механизированных корпуса.

***

14 января – 1 марта 1944 года была проведена Ленинградско-Новгородская стратегическая наступательная операция.

Операция проводилась войсками Ленинградского, Волховского и частью сил 2-го Прибалтийского фронтов. В ходе операции были проведены 4 фронтовые наступательные операции: Красносельско-Ропшинская, Новгородско-Лужская, Кингисеппско-Гдовская и Старорусско-Новоржевская. Общая продолжительность операции составила 48 суток, ширина фронта боевых действий достигала 600 км, глубина продвижения советских войск составила 220–280 км. Первоначально в наступлении было задействовано 57 советских стрелковых дивизий и 10 стрелковых бригад, затем в бой были дополнительно введены силы еще трех советских армий, насчитывавших 30 дивизий и 6 бригад.

В ходе операции было нанесено крупное поражение немецкой группе армий «Север», полностью снята блокада Ленинграда. Наступление под Ленинградом лишило немецкое командование возможности перебросить части сил группы армий «Север» на Украину, где наносился главный удар советских войск в зимней кампании, для усиления действовавших там войск.

ставила 35 суток, ширина фронта наступления достигала 160 км, глубина продвижения советских войск составила 200–260 км.

В ходе операции советские войска прорвали глубоко эшелонированную оборону немецких войск на крымских перешейках и Керченском полуострове, а затем и у Севастополя. Немецкая 17-я армия была полностью разгромлена, крупный вражеский плацдарм, державший под угрозой авиационных ударов районы глубокого тыла советских войск, был ликвидирован. Черноморскому флоту была возвращена его главная военно-морская база.

***

10 июня – 9 августа 1944 года была проведена Выборгско-Петрозаводская стратегическая наступательная операция.

Это была завершающая операция битвы за Ленинград. Операция проводилась войсками правого крыла Ленинградского фронта и левого крыла Карельского фронта, при содействии сил Балтийского флота, Ладужской и Онежской военных флотилий.

Продолжительность операции составила 61 сутки. Ширина фронта наступления достигала 280 км, глубина продвижения советских войск составила 110–250 км. Среднесуточные темпы преодоления глубоко эшелонированной, до предела насыщенной долговременными оборонительными сооружениями обороны финских войск составляли 2–5 км в сутки.

В рамках Выборгско-Петрозаводской СНО были проведены Выборгская и Свирско-Петрозаводская фронтовые наступательные операции. В результате этих операций была прорвана долговременная оборона финских войск – «Линия Маннергейма» и «Карельский вал» – наголову разгромлены основные силы финской армии. Поражение финских войск было сокрушительным.

Разгром основных сил финской армии predetermined выход Финляндии из войны и создал условия для освобождения советского Заполярья и северных районов Норвегии. Кроме того, значительную часть войск, ранее действовавших против Финляндии, советское командование смогло задействовать на других фронтах.

***

23 июня – 29 августа 1944 года была проведена Белорусская стратегическая наступательная операция.

Реактивные установки («Катюши») впервые в Великой Отечественной войне были применены 14 июля 1944 года. К этому знаменательному событию был причастен и наш земляк, Герой Советского Союза К.Д.Карсанов – он командовал гвардейским дивизионом, полком, затем дивизией ракетных установок.

Одна из крупнейших наступательных операций Второй Мировой войны. Проводилась силами 1-го Прибалтийского, 3, 2 и 1-го Белорусских фронтов при участии сил Днепровской военной флотилии. Первоначально войска четырех фронтов насчитывали 168 стрелковых и кавалерийских дивизий, 10 танковых и 2 механизированных корпуса. В ходе операции в бой были дополнительно введены 24 стрелковые и кавалерийские дивизии и один танковый корпус.

По характеру решаемых задач и содержанию боевых действий Белорусскую СНО можно разделить на два этапа: с 23 июня по 4 июля 1944 года были осуществлены Витебско-Оршанская, Могилевская, Бобруйская, Полоцкая и Минская наступательные операции, в ходе которых были окружены и уничтожены вражеские группировки в районах Бобруйска, Витебска, Могилева и Минска; с 5 июля по 29 августа 1944 года были осуществлены Шауляйская, Вильнюсская, Каунасская, Белостокская и Люблин-Брестская наступательные операции.

Продолжительность операции составила 68 суток. Ширина фронта боевых действий достигала 1100 км, глубина продвижения советских войск составила 550–600 км. Среднесуточные темпы наступления составляли на первом этапе – 20–25 км (для танковых соединений – до 75 км в сутки в отдельные дни), на втором этапе – 13–14 км в сутки.

В результате Белорусской СНО была полностью разгромлена группа армий «Центр». 17 дивизий были полностью уничтожены, еще 50 дивизий лишились более 50% личного состава. Советские войска вышли к Висле и Нареву и захватили стратегические плацдармы на их западных берегах, создав тем самым условия для наступления на Берлин и в обход Восточной Пруссии. Была полностью освобождена Белорусская

ССР, начато освобождение Прибалтики, советские войска вышли на ближние подступы к Восточной Пруссии.

Для стабилизации фронта немецкое командование было вынуждено перебросить в Белоруссию, восточную Польшу, южную Прибалтику и Восточную Пруссию с других участков советско-германского фронта, из Италии, с Балкан и стран Европы 46 дивизий и 4 бригады. Тем самым в критические для немецких войск в Нормандии и Франции дни немецкое командование лишилось возможности направить туда значительные резервы.

13 июля – 29 августа 1944 года была проведена Львовско-Сандомирская стратегическая наступательная операция.

Операция проводилась силами 1-го Украинского фронта. На первом этапе (13–27 июля) войска фронта прорвали оборону противника, окружили и уничтожили под Бродами 8 немецких дивизий (в том числе 14-ю дивизию СС «Галичина», укомплектованную бандеровцами), разгромили львовскую и рава-русскую группировки

противника. На втором этапе (28 июля – 29 августа) войска фронта, развивая наступление, вышли к реке Висла, форсировали ее и захватили на ее западном берегу плацдарм в районе Сандомира.

Продолжительность операции составила 48 суток. Ширина фронта наступления достигала 440 км, глубина продвижения составила 350 км. Темпы продвижения составляли при прорыве вражеской обороны – от 3 до 10 км в сутки, при выходе к Висле для стрелковых соединений – 17–22 км в сутки, для танковых и механизированных соединений – 50–65 км в сутки.

В результате операции была разгромлена немецкая группа армий «Северная Украина», очищены от немцев и их сателлитов западные области Украины и юго-восточные районы Польши. Был захвачен стратегический плацдарм на западном берегу реки Висла, позволявший развернуть дальнейшее наступление в центральные районы Польши и к границам гитлеровской Германии.

20 августа – 29 августа 1944 года была проведена Яско-Кышиневская стратегическая наступательная операция.

Одна из самых кратковременных по продолжительности и эффективных по результативности операций советских войск.

Операция проводилась войсками 2 и 3-го Украинских фронтов при содействии сил Черноморского флота и Дунайской военной флотилии. В ходе боев в сражение дополнительно был введен 4-й гвардейский механизированный корпус и две стрелковые бригады.

Продолжительность операции составила всего 10 суток. Ширина фронта наступления достигала 500 км, глубина продвижения советских войск составила 300–320 км. Среднесуточные темпы наступления составляли для стрелковых соединений – 20–25 км, для танковых и механизированных соединений – 30–32 км.

Советские войска в кратчайшие сроки разгромили главные силы группы армий «Южная Украина», окружили и уничтожили 22 немецкие дивизии и пленили практически все румынские. Была освобождена Молдавия, выведена из нацистского военного блока Румыния, которая объявила войну Германии. Разгром немецко-румынской группировки открывал советским войскам дорогу на Балканы и в Венгрию.

8 сентября – 28 октября 1944 года была проведена Восточно-

Карпатская стратегическая наступательная операция.

Операция проводилась силами войск 4-го Украинского фронта и левого крыла 1-го Украинского фронта в целях оказания помощи Словацкому национальному восстанию.

Первоначально в наступлении участвовали 33 стрелковые, воздушно-десантные и кавалерийские дивизии и один танковый корпус. В ходе сражения в бой были дополнительно введены 2 танковых корпуса и 5 стрелковых дивизий. Совместно с советскими войсками действовал 1-й чехословацкий армейский корпус. В рамках Восточно-Карпатской СНО были проведены Карпатско-Дуклинская и Карпатско-Ужгородская наступательные операции.

Продолжительность операции составила 51 сутки. Ширина фронта наступления составляла до 400 км, глубина продвижения советских войск – 50–110 км.

Наступая в тяжелейших условиях горно-лесистой местности, преодолевая заранее подготовленную оборону противника, советские войска нанесли поражение немецкой армейской группе «Хейнрици», освободили Закарпатскую Украину и, преодолев Главный Карпатский хребет, вступили на территорию Чехословакии. Немецкие войска лишились важнейшего естественного рубежа, прикрывавшего промышленные районы Чехословакии с востока.

14 сентября – 24 ноября 1944 года была проведена Прибалтийская стратегическая наступательная операция.

Операция проводилась силами 1, 2 и 3-го Прибалтийских фронтов и частью сил Ленинградского фронта при содействии Красноз-

наменного Балтийского фронта. В рамках Прибалтийской СНО были осуществлены: Рижская, Таллинская, Мемельская фронтовые наступательные операции и Моонзундская десантная операция. Первоначально в составе фронтов действовали 135 стрелковых дивизий, 6 танковых и 1 механизированный корпус, в ходе боев были введены дополнительно 6 стрелковых дивизий.

Непосредственно Прибалтийской СНО предшествовали несколько наступательных операций советских войск: Режицко-Двинская наступательная операция 2-го Прибалтийского фронта (10–27 июля), Псковско-Островская наступательная операция 3-го Прибалтийского фронта (11–31 июля 1944 года), Мадонская наступательная операция 2-го Прибалтийского фронта (1–28 августа 1944 года) и Тартуская наступательная операция 3-го Прибалтийского фронта (10 августа – 6 сентября 1944 года).

Продолжительность Прибалтийской СНО составила 72 дня. Ширина фронта наступления – около 1000 км, глубина продвижения советских войск – до 300 км. Среднесуточные темпы продвижения составляли 4–5 км.

Советские войска нанесли тяжелое поражение немецкой группе армий «Север», разгромили ее основные силы и блокировали оставшиеся войска в Курляндии и в районе Мемеля, отрезав сухопутное сообщение с Восточной Пруссией. Прибалтика была почти полностью очищена от захватчиков и были созданы условия для развития наступления в Восточной Пруссии.

Андрей РАЙЗФЕЛЬД
Газета «Советская Россия»
от 10.06.2024
Фото из открытых источников
(Продолжение следует)

Проснулась в 5 утра, чтобы начать новую жизнь... Сделала три прыжка со скакалкой и поняла, что старая жизнь, в принципе, тоже ничего.

– Привет, меня зовут Дмитрий, и я украл панду из зоопарка.
– У нас вообще-то клуб анонимных алкоголиков.
– А вы думаете, я это трезвым сделал?

УОДНЦОЙНÆ КУ ИССЕРАЙ, УÆД КУЦАУМÆ КОВАЕ – УОЙ ДИН КЕ ЦÆСТÆ БАУАРЗТА, УОМÆ!..

- а) цæнхи тæпп – 3;
б) гъæддаг бæлæстæ аразунмæ – 2;
в) дæ фæстаг хæдонæ – 1.

8. Раидарддæр кæнай мæнæ ауæхæн загъд: «Дачæй хуæздæр рауæн нæййес, цæмæй...»

- а) дæ нервитæ æрсабур кæнай – 1;
б) рæстæг райевгуйун кæнай – 3;
в) тæвдæй дæхе багъæуай кæнай – 2.

9. Сумахмæ гæсгæ дзиликъу ци æй?

- а) хъæбуза – 2;
б) ратæлмац кæнæн кæмæн нæййес, уæхæн дамугъæти алдæмбид – 3;
в) мæри ирæзæг кæрдту – 1.

Нур ба банимайæ, дæ дзуæппитæмæ гæсгæ цал балли æрæмбурд кодтай, æма уони бæрцæмæ гæсгæ искæнæ хатдзæгтæ.

2-14 балли. Æ дзæхæрадонæ уотид фæссахари уолæфæн бунат рагæй кæмæн нæбал æй, ду уæхæн адæймаг дæ. Дзæхæрадонæ дин иссæй дæ царди æнæмæнгæ гъæугæ хай, дæ фæххуæцæн, дæ уодæнцойни рауæн.

15-21 балли. Æ цард еугурæйдæр дачий хæццæ баст кæмæн æй, еугур уæхæн адæймаг дæ исхонæн нæййес! Фезонæг искæнун, бадминтонæй рагъазун, дæхе ауигъдхизæгбæл радаргъ кæнун, дони билæмæ ниццæун, – етæ 'нцæ дæ зæрдæмæдзæугæ хейерхæфсæнтæ. Татхатæ къахун, хъамил тонун, цидæр халсартæ аразун, уедæгтæ къахун, кæрдæг кæрдун ба уолæфтбæл нæ нимаис. Тæккæ хуæздæр хуасæ дин æй рæстæгмæ дзæхæрадонæ байхуæрсун, кæд дин сувæллæнттæ ес, уæдта еугур сæрди дæргъи дæр.

22-27 балли. Æрдзи гъæбеси цæрун ахур дæ, уой зæгъæн нæййес. Кæд дин фæссахар дзæхæрадонæ ес, уæддæр æй, æвæдзи, дарис æнæбары, дæ бийнонтæмæ гæсгæ. Фал ди уæддæр æругæс ба кæнуй е, æма тæвдæ бæнттæ сахари æрветун, æнхъуæt æма ругæ рауæнти унæй ба фæссахар дæхе дзæхæрадони æрветун берæ пайдадæр æй.

РАСАГЪÆС КÆНАЙТÆ!..

Нæ абони фарстæ арæзт æнцæ, нæ национ литературæ цæйбæрцæбæл хуарз зонетæ, уой уæхецæн цæмæй исбæлвурд кæнайтæ, еци нисанеуæгæй.

Бийнonti амондæй зæрдрохс, уарзондзийнадæй рæвдуд æма дин бонирадæ ка 'й, уони еузæрдиуондзийнадæй нифсгун унмæ ба ни ка нæ бæллуй. Хумæтæги нæй е дæр, æма, æвæдзи, еунæг уæхæн поэт дæр нæ разиндзæнæй, уонæбæл табугондæй ка нæ финста. Æма абони бийнonti, уарзондзийнади æма еузæрдиуондзийнади Бони хуæдрæзмæ мухур кæнæн нæ номдзуд поэттæ Гурджибети Блашкæй, Малити Геуæргий, Багъæрати Созури, Тетцойти Таймурази, Кертанти Тæхири финст æмдзæвгитæй скъуддзæгтæ. Бакæсайтæ сæ æма базонайтæ, кæци скъуддзæг си кæ æмдзæвгæй ист æй.

1. Ци мин фæцæнцæ Мæ кизгон бæнттæ, Уох, байвадæнцæ Мæ деденгутæ.

Неке гъæунцæ Мæ сау æрфгутæ, Неке гъæунцæ Мæ цæстисугтæ...

2. ... Уалæ кизгуттæ Дæлбуни Нæбал шемунцæ сæ гъадзи; Кæнунцæ сæ уарзт, се 'рхуни Сæ зæрдибунтæй дзубанди. Къæлæтбид æнцæ се 'рфгутæ, Сæ фæлмæн зарæ – сæ уодти, Ку амонунцæ æцгутæ. Деденгутæ ба – сæ къохти...

3. Уæддæр ци? Цæрунцæ, не 'гъдæуттæ хуарз æнцæ, хуарз осæ æ зæрдæ даруй æ синхбæл. Рæхцуй æ къелабæл, фестæлфтæй, фегъал æй... Цума лæг фестадæй сæ тургъи бæхбæл.

4. Дæумæ бабæй уарзтидзæгæй æнгæлдзæу зæрдæй кæсун. Дæ бакаст мин ци хиццæг æй, – сугъзæрийнау æй хæссун.

Тухгин цæфæй фургузавæн куд æхсицгæ 'й дони хъуртт: раст уоййау мин – дæ хъæдавæ, дæ уодæй идзæг исдзурд.

5. Ци дин бакæнон, Ци дин æй мæ бон? Ку нæ кæнис ду Мæн зæрди фæндон.

Æрмæст дин зæгъун, Бæфæраздзæнæн: Ци хъал уодзæнæй, Æз ке уодзæнæн!

Нур ба раст дзуæппитæ, нæ газети 22-аг номери мухургонд фарстæн.

- 1. Берæгъ. 2. Гъомуруни незæй. 3. Караоке. 4. Шпицбергени. 5. Мигрень.

ÆРДЗОН ДУЙНЕ ÆНДÆР ÆЙ ÆМА СИ ЦÆРУН БАЗОНÆ...

1. Кæд дин сахарæй еуварсдæр рауæни ес дзæхæрадонæ, уæд дин уоми унæй уæлдай фулдæр æхцæуæндзийнадæ ци хæссуй?

- а) ауигъд хизæгбæл уолæфун – 3;
б) дзæхæрай куститæ кæнун – 1;
в) сæумон æртæхбæл бæгъæнбадæй цæун -2.

2. Дæ дзæхæрадонæ дæ фиццагидæр цæмæн гъæуй:

- а) цæмæй, уоми архайгæй, дæ гуриконд еудадзугдæр федауцæ уа -1;
б) цæмæй дæ бийнонтæн рæзæ, халсартæ, гагарæзæ æма пайдайæг кæрдæгутæ фæндон уа – 3;
в) фæллад уадзунмæ – 2.

3. Анзи дæргъи цæйбæрцæ рæстæг рарветис дæ дзæхæрадонæ?

- а) æртæ мæйемæй фулдæр – 1;
б) еу мæйæй æртей уæнгæ – 2;

- в) мæйæй минкъийдæр – 3.

4. Дæ дзæхæрадонæ уогæй дæ, хъæбæрдæр ци фæхъхъор кæнуй?

- а) саскъитæ – 2;
б) уарунтæ, думгитæ – 1;
в) уолæфунмæ си фæндон уавæртæ ку нæ фæууй – 3.

5. Дæ фæссахайраг дзæхæрадонæ æнæ цæмæй нæ федауй:

- а) æнæ рæзæ бæлæстæ æма деденгутæй – 1;
б) æнæ райдзаст азгъунстæй – 3;
в) æнæ абана æма саунай – 2.

6. Дæ дзæхæрадонæ зæрдæхцæуæнæй куд исхонисæ?

- а) галауан – 2;
б) фазендæ – 1;
в) æхсæз сотки – 3.

7. Де 'мдзæхæра синхонæн нæ бавгъау кæндзæнæ:

АДÆЙМАГ ДЕССАГÆЙ БА ЦИ НÆ ФЕГЪОСДЗÆНÆЙ!..

САЕНТАДÆН ÆНЦÆ ÆВИ ФИДБИЛИЗÆН?..

Ахургæндти къуар исбæрæг кодта, закъитæ æма бецъотæ кæбæл ес, уæхæн нæлгоймæгтæ ке уолæфунцæ, еци уæлдæф.

Куд рабæрæг æй, уотемæй си ес фенол, бензол, сондони донигурæн, ацетон æма къуар æндæр бауæргъæди. Гъуддаг уой медæгæ 'й, æма етæ 'рбадунцæ, æмбурд кæнунцæ закъитæ æма бецъоти гъунтæбæл, уæдта уæлдæфи хæццæ бахаунцæ рæугутæмæ.

Ахургæндтæ зæгъунцæ закъæгин æма бецъогин нæлгоймæгти рæугутæмæ тæссаг бауæргъæдтæ хауй иннетæй зингæ фулдæр. Тамаку ма ку думонцæ, уæдта фондз-авд хатти фулдæр, финсуй газет «Люд».

КЕ СÆРИ ХЪАНЗ УÆЗЗАУДÆР ÆЙ?

Зæнхæбæл æма дони ци цæрæгойтæ ес, уонæй æ сæри хъанз уæззаудæр æй китæн – æхсæз-авд килограммей бæрцæ. Пили сæри хъанз хъæртуй фондз килограммей уæнгæ. Адæймаги сæри хъанз фæууй 900 граммемæй дууæ килограммей уæнгæ. Рæстæмбес нимадæй силгоймаги сæри хъанзи уæзæ 'й 1280 грамми, нæлгоймагæн ба – 1370, фал сæри хъанзи уæзæ зундгиндзийнади бæрæггæнæн нæй. Зæгъæн, еу гъæладзæф адæймаги сæри хъанз адтæй 2850 грамми. Фал номдзуд уруссаг финсæг И.С.Тургеневæ сæри хъанз æ рамæлæти фæсте ку исбарстонцæ, уæд рауадæй дууæ килограммемæй минкъий фулдæр. Никки минкъийдæр адтæнцæ

композитор Бетховени, 1720 грамми, æма академик Павлов, 1753 грамми, сæри хъæнзтæ.

КÆСÆНЦÆСТИТÆ КА 'РГЪУДИ КОДТА?

Рагæй нурмæ дæр адæм æнгъалдтонцæ, зæгъгæ, кæсæнцæститæ дуйней еугуремæй тæккæ фиццагидæр дарун райдæдта Флоренций аргъауæнтæй еуей косæг 1306 анзи, æма сæ æргъуди кодтонцæ венециаг æрмдæснитæ. Фал ахургæндтæ куд исбæрæг кодтонцæ, уотемæй уомæй сæдæгай æнзти размæ кæсæнцæститæ дардтонцæ тæрхонгæнгутæ Китайи. Уой хæццæ сæ æвгитæ адтæнцæ саубун, цæмæй тæрхон кæнуни рæстæг маке «бакæса», тæрхонгæнгути цæститæбæл ци финст адтæй, уой.